

שאף על פי שבמצבו עתה אין בו התר אכילה, שהוא טמא, אסרה תורה להדליקו משום שניתן בעיקרו לאכילה. ומיושבת סוגיא דידן. ולפי זה נראה שהוא הדין שמן מאוס שאי אפשר לסוכו — אסור בהדלקה. ובמקום אחר (או"ח שעו, ה בהגהה) שנה שוב סברה זו ותלאה במחלוקת הראשונים — האם איסור הדלקת שמן של מעשר, ענינו משום ביטול מצוותו או ההדלקה מצד עצמה אסרה. ב. יש להעיר על הסברה האחרונה שכתב באבי עזרי, להחשיב כגון זה לאו שאין בו מעשה, הגם שהמעשה הכרחי, ממשנה בפסחים סג. ובשפת אמת שם; תוס' נוזר יז ובמפרשים; רמב"ם וראב"ד — גזלה א. ואכ"מ.

דף עד

'שרפת אונן ומחוסר כפורים כשרה' — שיטת רש"י (ע' בזבחים ז), משום שפרה קדשי בדק הבית היא ולא נאמרו פסולים הללו אלא בקדשי מזבח. ולכאורה לפי זה, הוא הדין שאר פסולי עבודה, אינם שייכים בפרה, [ורק טמא פסול מן הדין המיוחד האמור בפרשת פרה, שכל מעשיה באיש טהור]. וכן כתב הגרי"ז (הלכות פרה). ואולם המנחת-חינוך (שצו, טו) כתב שנראה שכל שאר הפסולים מלבד אלו המנויים בגמרא [וגם עבודה בשמאל] — פוסלים בפרה. וכן יוצא לכאורה לשיטת התוס' (כאן ובזבחים), שדוקא אלו כשרים משום 'קל וחומר' מטבול יום. [התוס' בזבחים נקטו שבעל-מום פסול בפרה. והמנ"ח (ערה, יא) פקפק בדבר. וכן העיר על כך בחזו"א. וב'אמבואה דספרי' (חוקת טז) הביא מתוספתא (פרה ג, ב) שבע"מ פסול]. ע"ע בפרי ענין זה: בק"ן אורה; תוס' רעק"א ורש"ש — פרה יב, י; חזון איש — פרה ת, ח; דבר אברהם ח"א ז; בית ישי — קלו. —

*

'העריב שמשו — אוכל בתרומה. הביא כפרה — אוכל בקדשים' — 'בתשובה יש שני ענינים — להבא, ותיקון העבר. וזהו טעמא שצריך שני דברים: טהרה — על להבא [במי הדעת, הוא תורה תבלין ומציל מעבירות להבא, שהמאור מחזיר למוטב (כמו שאמרו במדרש ריש איכה) וכמו שאמרו (בתנא דבי אליהו ומדרש ויק"ר כה) שהתשובה, למד דף אחד — ילמד שני דפים] וכפרה — הוא לתקן העבר ולכפר החטא, והוא על ידי קרבן, ודוגמתו תפילה או תענית וצדקה. וקיימא לן 'כפרה לא מעכבת' (יבמות עד) — דהתשובה, אפילו הרהר בלבו הרי זה צדיק גמור, וזהו רק לתרומה, המורם מן החול הגמור להיות על כל פנים בגדר צדיק, אבל לקדשים, הרוצה להתקדש ולהיות קדוש, צריך גם כן לרפא את הקודם'. (צדקת הצדיק — יב).

דף עה

'והא שהוא גברא דסליק לדיקלא וחרויה סילוא בביצים ונפק מיניה כחוט דמוגלא, ואולידי? — הא שלח שמואל לקמיה דרב ואמר ליה צא וחזר על בניו מאין הם' — יש להוכיח מכאן שפצוע דכא האמור בתורה הוא רק כשאינו יכול להוליד בשום אופן, ואם אך יש אפשרות שיוליד, אפילו אפשרות

רחוקה — אינו פצוע דכא, שאם כן, לא היה מקום לשאלה, וגם לא היו חוששין לממזרות בבניו. וכן מוכח מדברי רבא להלן 'דלא מנה ביה דורות'.

'... על כל פנים נתברר שאיסור פצוע דכא הוא רק כשאינו מוליד, ואף כשבזמן נתינת התורה לא הוליד, אם נשתנה הטבע ומוליד אינו באיסור פ"ד, ולכן ניקבה הביצה, אף שבגמ' איתא לאיסור, כיון שעתה חזינן שהרופאים מנקבים ונוטלין משהו ומולידין — כשר לבא בקהל. אבל נראה דדוקא הנקיבה שעושין הרופאים שיודעים איך לנקב וליטול כשר, שהרי רק באופן זה חזינן שמוליד, ולא בניקבו דרך סבה כהא דההוא דסליק לדיקלא וחרזיה סילוא בביצים, שאולי נעשה באופן שנתקלקל שלא יוליד אף לפי מה שנשתנה עתה, אך כשיווליד לא נימא חזר על בניו, שהרי אפשר שגם בדרך סבה היה הנקב באופן שלא קלקל ההולדה כיון דאיכא מציאות שיוליד, ואם ספק פצוע דכא כשר יש להכשיר אף בניקב דרך סבה. ועיין בים של שלמה לענין ניטלה ביצה אחת שגם כן כתב שהרופאים יודעים לאמן ידיהם ואיך לעשות — הובא בפתחי תשובה סק"ו עיי"ש, ולכן אין להוכיח ממה שמולידין כשנקבו הרופאים לניקבו בדרך סבה.

עכ"פ בעובדא דידן רשאין להניח לרופא ליטול משהו מהביצה לבדוק למי שאיזה שנים שחי עם אשתו ולא הוליד, לידע איך לרפאותו שיוכל להוליד'. (אגרות משה אה"ע ח"ב ג).

(ע"ב) 'אמר רבא היינו דקרינן פצוע ולא קרינן הפצוע' — כי 'הפצוע' משמע פצוע מעיקרו. וכיצא בזה דרש רבא (בפסחים נח) העלה — עולה ראשונה. וכיו"ב אמר רבא (בחולין צא. ועוד) הירך — המיומנת שבירך. (ע"ע במצוין ביומא לד).

דף עו

(ע"ב) 'ופורץ לעשות לו דרך ואין ממחה בידו...' —

'... והמלך אשר במשפט יעמיד ארץ, לצמצם מדינתו להיות הכל בגבול, דכשאיין מלך, איש הישר בעיניו יעשה, ומדת דינא דמלכותא הוא לצמצם הנהגת אותם שתחתיו — בנוגע לצרכו הוא בתכלית ההתפשטות, שכל האמור בפרשת מלך — מלך מותר בו. ונאמר 'הלהוכיח מלך נתנוך' שפשוטו נראה שאין להוכיח המלך, ואולי דרשו הוכח תוכיח עמיתך דוקא, ומלך אין קרוי עמיתך, שאימתו עליך... אבל קבלתי הפירוש, כי המלך יש לו עומק בבינה שבלבו, מה שלא נגלה לאדם אחר, עד שמחמתו מוכרח פעמים לעבור על דברי תורה, על דרך 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', ואין יכול להוכיחו אלא מי שהגיע למקומו ומדריגתו ויודע מעמקי לבבו, והכל מצד הדבקות שיש במעמקי לבו עם עומק ראשית דמחשבתו ית' הנעלם מעין-כל בעולם-הזה. ומצד הזה יכול לפרוץ כל הגדרים והגבולים, כי יש לו תכלית ההתפשטות בלי גבול, וכמו שנאמר 'רוחב לב מלכים אין חקר'.

ומצד צמצומו בא לו תוקף היראה יותר מכל אדם, כמו שאמרו בברכות, מלך כיון שכורע שוב אין זוקף. והוא מצד עוצם יראת ד' החופפו... ואחר כך על ידי גודל היראה הקודמת לחכמה חכמתו מתקיימת, והחכמה תעוז לחכם ונעשה מגדל עוז אשר ירוץ בו צדיק (ע' משלי יח). הריצה היא התפשטות באין מעצור, כי נכון לבו בטוח בד' ועל זה סמוך לבו אשר לא יירא'. (מתוך 'מחשבות חרוץ' יב, עמ' 93. ע"ע משלי כה 'שמים לרום... ולב מלכים אין חקר'; 'מי השילוח' ח"א ס"פ שופטים).